

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Викладач О.П. Грищенко

Кафедра права, філософії та політології

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

Обґрунтуванню та аналізу ефективності й необхідності процесу пробації в Україні присвячено публікації вітчизняних науковців: Голодної А.С., Капленко Т.В., Кулик Л.М., Маланчук П.М., Ягунова Д.В. та зарубіжних: Седхема Дж., Октігана М.

Мета статті – проаналізувати ефективність й необхідність процесу пробації в Україні.

Дослідження вітчизняних науковців Голодної А.С., Капленко Т.В., Кулик Л.М., Маланчук П.М., Ягунова Д.В. дозволяють проаналізувати ефективність й необхідність процесу пробації в Україні. Розглянемо деякі аспекти процесу пробації.

Офіційно пробація з'явилася в Україні у 2002 році. В цей час делегація офіційного Департаменту України з питань виконання покарань вивчивши досвід пробації в Королівстві Швеції, подала до Кабінету міністрів України пропозицію щодо створення в Україні служби пробації. Закон України «Про пробацію» було прийнято Верховною Радою України 5 лютого 2015 року. Державна кримінально-виконавча служба (КВІ), яка раніше виконувала вироки не пов'язані з позбавленням волі, з цього моменту зазнала змін та трансформувалася в Уповноважений орган з питань пробації. Поняття «пробація» є новацією вітчизняної юридичної науки. Закон України «Про пробацію» (2015) визначає цей термін як систему наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [4]. Українські дослідники Маланчук П.М., Голодна А.С. в своїх роботах зазначають, що «для виконання завдань пробації збільшується обсяг повноважень працівників. Працівник пробації

набуває статусу учасника кримінального процесу з відповідними обов'язками та правами. Працівник пробації також набуває права отримувати безкоштовно від будь якого органу інформацію, необхідну для виконання завдань пробації» [2, с. 599].

Зміни, які передбачалися в процесі реформування пенітенціарної системи повинні були внести корективи й в діяльність кримінально-виконавчих інспекцій (цей орган відповідав за виконання покарань не пов'язаних з позбавленням волі). До діяльності інспекцій додається новий вид, який пов'язаний з соціально-виховною роботою. Це основний засіб виправлення й ресоціалізації засуджених. Маємо знати, що відповідно до європейських правил, пробація стосується процесу покарань та заходів в суспільстві, встановлених законом й призначених злочинцеві, зокрема, нагляд, контроль, та допомога, мета яких у залученні засудженого до громадського життя й до забезпечення громадської безпеки.

Констатуємо, що важливими для впровадження пробації в Україні є «принципи, які містяться в міжнародних документах щодо діяльності органів і установ виконання покарань: поважне ставлення до засуджених, недопущення катувань, недискримінація і врахування індивідуальних проблем засуджених; спрямування виконання покарань на реінтеграцію засуджених в суспільство; надання можливостей відповідно індивідуальних потреб засуджених щодо їхньої участі в програмах, заходах і наданні послуг з освіти, професійної підготовки, праці, а також виправного морального, духовного, соціального, медичного і спортивного характеру; максимального наближення життя в місцях позбавлення волі до позитивних аспектів життя в суспільстві» [3, с. 10-11].

В наш час є важливим створення в Україні принципово нової системи кримінально-виконавчого характеру, яка притаманна демократичному суспільству. Пробація дає змогу перевиховати та повернути засуджених в суспільство. Маємо також констатувати, що служба пробації багатofункціональна з відповідними функціями та використанням складних методик оцінки ризиків, потреб та можливостей перевиховання засуджених в Україні.

Дослідження вітчизняного науковця Ягунова Д.В. дозволяють класифікувати термін «пробація» у таких аспектах: «1) як соціальна робота з правопорушниками; 2) як ієрархічна організаційна структура; 3) як орган державної влади; 4) як умовне невинесення вироку чи як умовне звільнення від покарання з випробуванням; 5) як стан, у якому перебуває злочинець під апробаційним наглядом; 6) як проміжна ланка між кримінальним процесом, виконанням покарань і соціальною роботою» [5, с. 148].

Маємо також констатувати, що передумови зародження пробації в Україні були зумовлені значними соціальними і культурними тенденціями, тому що пострадянська виправна система була неспроможна повернути злочинців до суспільства повноцінними його членами. Нагальним постало питання боротьби зі злочинністю, також почали аналізуватися аспекти

покращення соціальних умов засуджених та організація дієвих соціально-правових служб для певних категорій населення. Чільним місцем кримінальної політики стала ресоціалізація злочинців. Тому, як на нашу думку, за для ефективного впровадження інституту пробації, необхідно враховувати багатий досвід його застосування у зарубіжних країнах. Розглянемо деякі важливі статті Закону України «Про пробацію» (2015). Так, Ч. 3 статті 10 Закону України «Про пробацію» констатовано що до осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, за рішенням суду застосовуються пробаційні програми психокорекційного змісту (наприклад, подолання агресивної поведінки, шкідливих звичок, психологічних проблем) або соціально-реабілітаційні програми (набуття позитивних соціальних навичок, соціального статусу [4]. Стаття 12 Закону передбачає застосування пробації щодо неповнолітніх при підготовці досудового звіту та здійсненні нагляду [4]. Закон України «Про пробацію» також констатує, що на орган пробації покладаються додаткові завдання, пов'язані з: підготовкою досудових доповідей щодо обвинувачених; реалізацією пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; проведенням соціально-виховної роботи із засудженими; здійсненням заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення [4].

Для нашого дослідження важливим є твердження вітчизняних науковців Кащенко Т.В., Кулик Л.М., що з прийняттям Закону України «Про пробацію» (2015) з'явився «пріоритетний напрям державної правової політики щодо реформування кримінальної юстиції та кримінально-виконавчої системи. Реформування – це внесення змін та доповнень у виді додаткових обов'язків, що покладаються на осіб, яких засуджено до позбавлення волі та звільнено від відбування покарання з випробуванням» [1, с. 20]. Маємо погодитися з цим твердженням, бо вважаємо, що більш ефективним буде пробаційний вплив в процесі запобігання кримінальних правопорушень невеликої та середньої тяжкості.

Необхідно також констатувати, що для більш ефективного пробаційного процесу важливо дотримуватися структури професійної компетентності працівника органу пробації: теоретичні знання, практичні уміння, особистісні якості, психоаналітичні, моральні якості [3, с. 87].

Висновки: Підсумовуючи, маємо зробити наступні висновки:

1. Українському законодавцеві не слід ігнорувати світовий досвід впровадження служби пробації.
2. Необхідно проаналізувати сутність сучасного стану кримінально-виховної діяльності в Україні.
3. Більш ефективним буде пробаційний вплив в процесі запобігання кримінальних правопорушень невеликої та середньої тяжкості.
4. Потрібно дотримуватися структури професійної компетентності працівників органу пробації.

Посилання

1. Капленко Т. В., Кулик Л. М. Пробація: українські реалії. Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 2. С. 18-20.
2. Маланчук П. М., Голодна А. С. Пробація в Україні: бути чи не бути. Молодий вчений. № 12.1 (40). Грудень, 2016. С. 598-601.
3. Основи професійної діяльності персоналу органу пробації: навчальний посібник для персоналу органу пробації. Авт. кол. За заг. ред Джеймса Седхема, Майкла Октігана. Київ, 2017. 242 с.
4. Про пробацію. Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
5. Ягунов Д. В. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні. Актуальні проблеми європейської інтеграції: збірник наукових праць з питань європейської інтеграції та права. За ред. Ягунова Д. В. Вип. шостий. Одеса: Фенікс, 2011. С. 146-173. С. 148.

ПОНЯТТЯ «ПРОБАЦІЯ» У ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Доц., канд. юр. наук О.П. Єфремова
Кафедра права, філософії та політології

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна*

Вивченню та аналізу сутності поняття «пробація» у різних країнах світу присвячено публікації вітчизняних науковців: Резніка Ю.С., Ягунова Д.В. та зарубіжних: Adler F., Mueller G., Lauter W., Крилової Н.С., Серебреннікової А.В., Хутірської Н.Б.

Мета статті – проаналізувати сутність пробації в деяких зарубіжних країнах.

Наукові праці вітчизняних науковців Резніка Ю.С., Ягунова Д.В. дозволяють проаналізувати сутність поняття «пробації» у Великобританії, США, Швеції, Франції, Німеччині, Латвії, Молдові. Розглянемо деякі аспекти сутності поняття «пробації» в цих країнах.

У Великобританії 1887 року було прийнято закон «Про пробацію злочинців, що вчинили злочин вперше» (The Probation of First Offenders Act), який дозволив звільнювати певні категорії дрібних злочинців «на пробацію» (on probation) [7, с. 438]. Завдяки виданим пізніше нормативним актам цей інститут в англійському кримінальному праві сформувався досить повно. Згідно із Законом «Про кримінальну юстицію» 1991 року суд, який розглядає справу особи у віці 16 років і старше за звинуваченням у злочині, покарання за яке точно не визначено в законі, може видати наказ про застосування пробації. При цьому повинні враховуватися обставини скоєння злочину,